

POZNÁVÁME SVŮJ REGION

Nově upravená návěs ve Březském.

FOTO: ING. ALOIS KOUKOLA, CSc.

Kaplička z roku 1926, zasvěcená Nanebevzetí Panny Marie.

FOTO: ING. ALOIS KOUKOLA, CSc.

BŘEZSKÉ

Jedna ze čtyř obcí podobného jména v blízkém okolí. Svou nadmořskou výškou 469 m je nejnižší položenou osadou současného бітеšského regionu. Málokdo ví, že i sousední, nedaleké Krevlice leží na jejím katastru, který tvoří spojitě území ve tvaru písmene „T“ s největším zúžením na asi 300 m v oblasti silnice Velká Бітеš – Vlkov, v okolí rybníka „Skříňka“. Tudy také procházela níže zmíněná „robotní cesta“.

Místopis a historie

„Osada leží severně v údolí na potůčku bezejmenném, přítoku Haldy (viz Borovník), po obou stranách jeho... Domy jsou ve dvou řadách po obou březích potůčka, několik jest ještě dřevěných, a mají před sebou zahrádky; uprostřed jest zvoniceka.

Podobně jako Březka patřily i Březské r. 1349 k panství Osovskému, od r. 1437 patří k Náměšti. Věno vdovy Jana ml. z Meziříčí, o němž jest řeč k r. 1398 u Březky, bylo i zde zapsáno.

Březské byly do r. 1788 přifařeny do Osové Бітіšky. Obec má jmění (polí, luk a lesů) 60 1/2 jitra.

Trati: Na křivošich, Padělky, Díly, Prašinec, Pod cestou, Poloudily, Račinec, Na hlzách, „Na stráži“, Na horních dílech, Na hrkmancích, Radostny, Kolíbka, Klínek, Komory, Vodany, Nad vejhonem...“

...uvádí Jan Tiray v roce 1900 a v záhlaví této stati ve Vlastivědě Moravské používá název obce - „Březky“ ve tvaru plurálu (ve Březkách) a dodává, že tento se užívá teprve v novějším čase, zejména na úřadě farním a ve škole, ale ne všeobecně. Tzn., že i předtím se psávalo „z Březského“, „ve Březském“. Svoji definitivní podobu našel název obce teprve v roce 1924, kdy bylo jeho úřední znění uvedeno v „Lexikonu obcí ČR.“ Názvy obce v historických písemnostech: Brys /u panství Osová/ (1349), Brzeske, též Veliká Brzeska (1366), Brzeskiho (1718), Břeskiho, Březky, Břeské (1850).

I když se nám zdá původ názvu obce zřejmý, přesto uvedu výklad z publikace „Místní jména na Moravě a ve Slezsku“ doplněný informací z „Ústavu pro jazyk český AV ČR“:

„Březské – ves 5 km ssv od Velké Бітеše. Výklad jména je několikery:

- 1. snad z os. jména „Vriesek“, deminutivum (zdrobnělina, pozn. aut.) k „Vřes“, ale tato os. jména nejsou doložena;*
- 2. novější a přesvědčivější výklad: z apelat. (obecné jm.) „bržiště“, doloženého ve staré češtině s významem „doupě“.*

Sémanticky srov. MJ Brloh, Pelechy, Kotce, Doupě apod.; příklon k bříza „Birke“, nářečně „březa“.

Krevlický dvůr - ve jméně této místní části je zachováno jméno obce Krevlice (zpuskla ve 2. pol. 15. stol.), což je zřejmě poněkud vzdálená podoba od Křídlovce (to k osobnímu jménu Křídlo příponou -ovice, tedy „ves lidí Křídlových“).

Starší historické prameny uvádějí: „...dvůr Krevlice dostal jméno od krve zde potokem tekoucí po bitvě, kteráž prý mezi Bíteší, Novými Sady a Jesenicí před dávnými časy svedena byla...“

Jak těžké byly poddanské poměry za hrabat z Werdenberka, když z Březského chodili a jezdili robotovat po „**robotní cestě**“ na Krevlický dvůr dokládá tento zápis:

„...purkrabí Štefan soužil sedláky v Březské. Jednou, když Jíra Lacinů na Náměšti purkrabiho prosil o slevení roboty, byl jím holí tak přes hlavu pobit, že zemřel do čtvrtého dne (r. 1640).“

Vývoj osídlení: Počátkem 17. století bylo ve vsi 14 domů, po válce třicetileté 9 osedlých a 5 pustých. Na přelomu 19. a 20. století to už bylo 41 domů s 305 obyvateli (historické maximum). V roce 1979 je uváděn je uváděn pravděpodobně nejmenší počet obyvatel - 178. Poslední údaj; ke dni 28. 8. 2006 žilo v obci 236 obyvatel.

Škola: Úmysl zřídit obecnou školu pojalo představenstvo obce již v roce 1897. Podnětem byl záměr c.k. okresní školní rady ve Velkém Meziříčí rozšířit školu ve Březí. Stavba započala 4. dubna 1899 a již 25. července téhož roku (!) proběhlo úřední schválení školní budovy - kolaudace. Výuka byla zahájena školním rokem 1899 - 1900, prvním učitelem byl ustanoven p. Adolf Slaný - produčitel z Březí.

Tragický konec války: Při všeobecném zmatku, za přítomnosti skupin partyzánů a chaotickém pohybu ustupujících Němců, byla ve vsi dne 8. května 1945 vyhlášena mobilizaci mužů do 40 let věku. Vyhlásila ji údajně vdova po generálu Lužovi, která se ukrývala v domě č.12. Nevycvičení lidé se společně s partyzány postavili proti ustupujícím německým vojákům. Po divokých přestřelkách čtyři občané padli a díky blížící se Rudé armádě se již Němci nestačili pomstít. Ti pojali likvidaci povstání jako normální vojenskou operaci za použití tanků a minometů. Situaci nejlépe osvětlí zápis ze školní kroniky provedený řídicím učitelem Jaroslavem Dufkem:

„Dne 9. května 1945 v 16 hodin 35 minut vstupuje do naší vesnice Rudá armáda - osvoboditelka. Opoždění o 20 minut, znamenalo by zkázu - sutiny, trosky a mrtvolý obyvatel.“

Památky:

Kamenný kříž. Nachází se na konci obce po pravé straně u silnice směrem na Březí. Popis: Na čtvercové základně je hranolový sokl s rytými rámy,

ukončený římsou. Na profilované patce spočívá kamenný kříž s rovně ukončenými rameny a mírně prověšeným tělem ukřížovaného krsta. Na přední straně soklu je nápis:

Tento sv. Kříž

Wěnowala wubec

Břeskýho ke cti a

Chwale Božj

Roku 1834

Okolo kříže je kamenná ohrádka se čtyřmi nárožními pilíři, na kamenných podnožích. Boční stěny stěny jsou plné, v přední je motiv maltézského kříže. V roce 2004 byla památka restaurována nákladem 185 220,- Kč. Je zasvěcena „Nanebevzetí Panny Marie“.

Nová obecní kaple. Byla postavena v roce 1926 nákladem 20 000,- Kč.

Stavbu navrhl i provedl p. Karel Babák z Velké Bíteše.

Pomník padlých z roku 1933 je důstojnou upomínkou na občany, kteří ztratili své mladé životy ve světových válkách. Bylo pro něj upraveno prostranství „Pod lipami“ u školy.

Dráha: Novodobá historie obce je úzce spjata s výstavbou a provozem nové železniční trati.

Dne 26. prosince roku 1953 byla po 14 letech výstavby zahájena osobní a nákladní přeprava na nové „dráze“ Brno – Havlíčkův Brod. Železniční trať probíhá za „humny“ obce a přesto zde nebyla zřízena zastávka. Občané museli tedy chodit téměř půl hodiny pěšky buď do Vlkova nebo do Nihova.

„Důvody“ uvádí zápis v hasičské kronice obce vedené od roku 1908:

„Když při začátku stavby dráhy, vedoucí naší obce se t.č. nezajímali, naopak se proti žel. zastávce, která byla u Březského v plánu, bránili, aby tady nebyla, že kdejaký vandrák zde vyleze a bude v obci žebrati neb krást...“.

Po odchodu těchto „sousedů“ z vedení obce byla snaha nového MNV o zřízení zastávky již marná i zbytečná. (I my v Bíteši máme své zkušenosti...)

100 let od založení „Dobrovolného hasičského sboru“

Letošní rok je významný zejména pro místní Sbor dobrovolných hasičů, který byl založen právě před 100 lety, na ustavující schůzi konané 7. dubna roku 1907. Ke členství se tehdy přihlásilo 20 občanů, kteří zvolili náčelníkem pana Adolfa Slaného, správce místní školy. V neděli, 6. května 2007, se konaly oslavy tohoto slavného výročí. Navzdory pošmornému počasí proběhly díky pečlivé přípravě důstojně a jistě se zapíší do historie obce i blízkého okolí. Už sama účast pozvaných hostů, hasičských funkcionářů a množství aktivních hasičů na slavnostní mši svaté, celebrowané opatem Královské kanonie premonstrátů na Strahově P. Josefem Pojezdným, předznamenala vysokou společenskou úroveň. Přítomen byl také místopředseda sněmovny

Parlamentu České republiky Ing. Jan Kasal s chotí i tajemník jeho poslanecké kanceláře.

Opat Pojezdny, který se v našem regionu cítí jako doma, nezklamal a hluboké myšlenky o potřebách lidských setkávání a pomoci blíznému pronesl jasně a srozumitelně. Trefně se vyjádřil i Jan Kasal a jistě překvapil i samotného opata, když navrhl, že by při takových příležitostech – vzhledem k bohubilé činnosti dobrovolných hasičů – mohla být liturgickou barvou modrá. Po těchto bohoslužbách pozval starosta Ing. Káňa všechny přítomné na malé pohoštění do kulturního domu. Odpoledne potom proběhlo hasičské cvičení za účasti 35 sborů.

Novější aktivity a události – chronologický přehled

- 1974 – slučovací schůze jednotných zemědělských družstev Březského, Březí a Vlkova - vznik sloučeného zemědělského družstva s názvem „NIVA“
- 1974 – historické dopravní spojení s Březím prašnou komunikací
- 1978 – stavba prodejny Jednoty
- 1978 – 30. června byl zakončen školní rok, poslední v historii zdejší školy
- 1981 – oprava komunikace
- 1990 – vyčištění rybníka „Za dráhou“
- 1992 – započatí rekonstrukce „hasičského skladiště“
- 1994 – vyasfaltování komunikace do Březí
- 1996 – 2002 – přestavba kulturního domu a přístavba budovy obecního úřadu
- 1998 – oprava požární nádrže
- 2000 – plynofikace obce (společně s Níhovem)
- 2001 – výstavba vodovodu zásobovaného z Mostištské přehrady
- 2002 – úprava horní části obce: asfaltová vozovka + pojižděný chodník, úprava prostranství na návsi včetně demolice domu č.38
- 2007 – dokončení rekonstrukce hasičského skladiště s klubovnou

Obcí prochází zeleně značená turistická trasa vedoucí z Velké Bíteše a pokračující přes Níhov, Lubné, Kutiny, Říkonín do Tišnova.

Od roku 1990 stojí v čele obce starosta Ing. Bohumil Káňa, starostou hasičů je Miloš Sýkora a jejich velitelem Jaroslav Lacina ml.

Pročítání obecních kronik nás přivádí k zamyšlení nad pestrým životem obyvatel i tak malé vesnice, nad jejich moudrostí a statečností...

Alois Koukola